

A stimula întrebarea inteligentă

La Băile Herculane, într-o stațiune turistică internațională, un festival al filmului turistic. De fapt, festivalul este o fostă realitate, o realitate transformată în timp într-o manifestare denumită „Zilele filmului turistic” și care — avem multe motive să sperăm — va redeveni ceea ce a fost. Prin eforturile organizatorilor (Comitetul de cultură și educație socialistă al județului Caraș Severin, Întreprinderea cinematografică a județului, Studioul cinematografic Alexandru Sahia și, mai ales, prin eforturile concrete ale Întreprinderii balneare și de turism Băile Herculane) se dorește, se încearcă transformarea manifestării într-un festival de importanță pentru filmul documentar românesc, cu o prestație și o autoritate crescute. Dar pînă atunci, prezentul. Adică ediția a 7-a.

Prezentul a însemnat 3 zile de vizionări de filme turistice (**Casa cea mare, Vatra Dornei-România, Tîrguri, Pe Bistrița la vale, Cheile Nerei, Despre țesături și ceva în plus, Acorduri, Noul teatru vechi, Cînd înfloresc nufărul, Cucuteni — un mileniu de artă preistorică, Se întorc pelicanii, Băile Herculane — saluti et laetitiae**) și mai multe schimburi de experiență: între realizatori și public, între realizatori și lucratori în domeniul turismului, între realizatori și cei prin grija cărora filmul documentar este difuzat spre spectatori. O confruntare binevenită și necesară în care tema unică — filmul turistic — a suscitat interpretări și reacții diferite, deseori contradictorii, uneori în mod real valoroase. Oricum, ele au dus spre un câștig important, **câștigul de întrebări.**

Cum au fost filmele acestei ediții? Depinde de cine răspundea — acolo la Herculane — la întrebare. Publicul era unanim: „Un film interesant și foarte frumos; un film draguț!” Dacă întrebarea era adresată difuzorilor, răspunsul devenea — spre lauda lor, desigur — „Toate filmele trebuie cit mai bine difuzate și pentru o cit mai bună difuzare sînt necesare cit mai

Înainte de a fi „turistic”,
filmul trebuie să fie „artă”

Pădurea, o invitație la turism, dar și la meditație
(Răzvan Vasilescu, Diana Lupescu și Victor Rebengiuc
în *Piciu de Iosif Demian*)

multe întîlniri cu realizatorii”. Alteori, în discuțiile cu lucrătorii din turism, lucrurile erau mai nuanțate: „Un film bun, dar cu prea puțină balneologie”, „filmele turistice au observat că fac propagandă ofertei noastre turistice”. Această fraternitate încîntătoare și încurajatoare pentru toți s-a încheiat odată cu discuțiile serioase purtate cu conducerea Întreprinderii balneare și de turism unde parerile exprimate au fost și profesioniste și cit se poate de concrete vizînd, pe de o parte, fenomenul turistic și, pe de altă parte, actul de creație. Nemuțumirea au fost totuși realizatorii înșiși, dar nemulțumirea lor viza rodul propriei munci. Vizionînd, grupat, filmele genului nu se poate să nu observi că formulele sînt învechite, că locurile comune abondă, că filmele, vorbind despre lucruri diferite, se aseamănă între ele pînă la imposibilitatea de a le identifica. Dacă e s-o luăm mecanic, sigur, filmele „ilustrează” colțul de țară despre care vorbesc: informații turistice (abuzive!), spații pitorești (ca niște cărți poștale ilustrate), o bază materială fastuoasă și încîntătoare, dar care nu poate fi scop pentru turism, ci doar mijloc, deci nu poate să atragă în sine! o frumusețe vizuală monocordă și atotstăpîitoare (atît de atotstăpîitoare încît generează de suspiciuni în cea ce privește adevărul). Foarte puțin din ineditul acela ce face unicitatea unui loc, din specificul, particularul unui spațiu, singurele elemente — după mine — capabile să cheme într-adevăr eficient virtualul turist, să-l transforme într-un real turist. Foarte mult turism și foarte puțină artă cinematografică cînd, înainte de a fi „turistic”, filmul este „artă” și ca artă, (pentru a putea fi eficient din punct de vedere turistic) el trebuie să influențeze pe căile proprii, specifice, emoționante ale artei.

Iată de ce spuneam că, poate, cel mai important câștig al acestei a 7-a ediții a fost cel de întrebări. Din moment ce întrebările sînt conștientizate și necesitatea noului evidentă, există premise pentru ca răspunsurile să apară curînd. Poate la viitoarea ediție a — speratului — festival.

Sabina POP

Copii și porumbei

Gottwaldow (Cehoslovacia) este anual gazda uneia din cele mai importante întîlniri internaționale consacrate filmului pentru copii. Ediția jubiliară a acestui an (a 25-a) a dovedit-o atît prin selecția filmelor de lung și scurt metraj (animație și film jucat) producție a studiourilor cehoslovace (Barrandow, Bratislava, Gottwaldow) cit și prin participarea delegațiilor din paisprezece țări printre care delegația română în frunte cu Vasilița Istrate, scenarist consacrat al genului. Proiecțiile s-au desfășurat în fața unui public de peste o mie de copii de vîrstă adecvată subiectelor și s-au desfășurat de dimineața pînă seara pe parcursul a cinci zile, între 13—17 mai. Pregașta expresiei filmului de animație cehoslo-

1600 de copii au aplaudat
filmele acestui festival,
care de 25 de ani
„lucrează”
numai pentru cei mici

vac s-a făcut simțită prin originalele, creații ale lui Viktor Kubala (**Janko Hrasko la școala de muzică**), Boris Baromykin (**Omolavanky**),

Iosif Krofta (**Povestea lui Vladislav și a creștinioasei Elisabeta**), Zdenek Ostacil (**Cucoș de poveste**), Radek Pilar (**Cum se desenează un automobil?**), reprezentative pentru școala animației cehoslovace care au fost omagiate cu numeroase premii. Filmul jucat a dovedit încă o dată că bogăția oferită de lumea copiilor, cu inefabilul, specificul inconfundabil, poezia și spontaneitatea dezlîntită ce o caracterizează e extrem de benefică artei filmului oferindu-i șansa unor modalități expresive noi, libere și surprinzătoare, ce devin contaminatoare și pentru celelalte genuri. Am remarcat astfel un admirabil film **Casa cu porumbelul** al regizoarei Vera Simkova-Plivova, care manevrînd cu deosebit talent și îndemnare atît mișcarea liberă aparent dezordonată a copiilor, fermecători, spontani, cit și o mobilitate atașantă a camerei a creat prin conjuncția celor două fluxuri de mișcare expresivități pur filmice ce transmit despre lumea copiilor mult mai mult decît subiectul simplu, aparent linear. Filmul a fost dealtfel omagiat cu Premiul cooperativelor agricole ale regiunii și un premiu de interpretare. O analiză fină și poetică, de o discreție și umor delicat specifice școlii de film cehoslovace, aplicată

copilului în prag de adolescență, reușește filmul **Încearcă să mîngîie urechile pisicii** al regizorului Iosif Pinkava. Filmul — expresiv prin notațiile discrete cit și prin încadraturile pregnante ca sens, prin aceeași anatomie și libertate în mișcare a copilului — a primit Marele premiu și un premiu jubiliar.

Remarcînd valorile acestor filme la discuția de analiză premergătoare palmaresului, mi-am permis să subliniez excepționala frumusețe a scriiturii filmice a filmului **Comoara contelui Chormaré** realizat de Zdenek Troška, un tînar regizor caruia îi prevăd o frumoasă evoluție creatoare.

Gottwaldow orașul „dragostelor unei blonde” intrat în legendă prin filmul lui Forman, se dovedește — prin faptul că e leagănul unei statornice și celebre producții de filme de animație consacrate copiilor, în frunte cu operele unei Karel Zeman, de acum clasic și Hermina Tyrlova, sau mai nou, al unor lung metraje cu copii, cit și prin acest nu mai puțin statornic festival — că e și orașul unei dragoste pentru cinema care ne-a ramas la inimă.

Savel ȘTIOPUL

t.v.

„Ciuta”, după
aproape șapte decenii

Sînt aproape șase decenii și jumătate de cînd vedea lumina rampei piesa lui Victor Ion Fopa **Ciuta**. De atunci a fost reprezentată pe foarte multe scene, dreptul „primului venit” rămînd Teatrului Național din București, prin montarea datorată lui Vasile Enescu, prin primii interpreți fiind Ana Luca și N. Soreanu și, puțin mai tîrziu, Sonia Cluceru și George Vraca. Cariera prodigioasă a piesei constituie, probabil, principalul argument în favoarea unui al doilea spectacol TV cu această piesă de tinerete a dramaturgului, după o montare mai veche — în colaborare cu Teatrul Giulești — care s-a bucurat de succes (existentă, încă, bînuim, în „telecine-matecă”) cu o interpretare actoricească efektiv de neuitat, aceea a Marianeii Mișu în rolul

titular. Desigur, din moment ce multe piese de bază din fondul principal al dramaturgiei originale n-au avut parte, încă, de montări la televiziune, poate fi considerat un „Jux” această a doua tele-variantă spectaculară a **Ciutei**. Dar să luăm lucrurile așa cum sînt, și să luăm și **Ciuta** așa cum este, ca o piesă pe care Victor Ion Fopa o scria sub zodia „celor două orfelime”, pe la 26—27 de ani, cu o „fugașă atitudine nonconformistă” (cum s-a spus), incercînd — de fapt — un rechizitoriu împotriva căsătoriei ca „tîrg de interes”, propunîndu-și să pună în două talgere sentimentul și conveniența, cinstea și ipocrizia, curajul și lașitatea, pentru a impune forța adevăratelor valori morale. Recenta adaptare pentru televiziune (datorată Ioanei Prodan și Olimpiiei Arghir) centreează textul pe datele lui esențiale, propunînd, astfel, spectatorilor, o lectură mai apropiată de receptivitatea contemporană. Să luăm și această variantă de text așa cum este și să desprindem cîteva dintre trăsăturile specifice ale montării semnate de Olimpiia Arghir, o montare care n-a scos piesa dintre pereții decorurilor (prin obișnuite filmări „în stradă” introduse din ce în ce mai des între actele unor piese de teatru), dar care utilizează prim-planul, de pildă, cu sigure rosturi cinematografice. Spectacolul Olimpiiei Arghir nu aduce noutăți esențiale în tîlmăcirea tele-scenică a piesei. Și totuși încearcă ceva: să confere fiecărui personaj în parte rațiunea psihologică și morală a acțiunilor întreprinse. La Victor Ion Fopa, piesa era cu „buni” și cu „răi”, puși, deasemenea, ca și sentimentele lor, ca și particularitățile lor morale, în două talgere. Spectacolul in-

cearcă să nuanțeze drama, să evite premisele ostentative, să pătrundă treptat prin cruste de aparențe. Doar melodrama rămîne la locul ei, și e normal să fie așa, pentru că altfel Carmen Anta n-ar mai fi o „ciută”, și **Ciuta** n-ar mai fi o piesă de Victor Ion Fopa. Noutățile spectacolului (în, așadar, în primul rînd, de natura distribuției. Mariana Buruiană, în rolul titular, nu este o Mariană Mișu, nu are, adică, infinitatea aceea de reacții sufletești prin care era marcată permanenta stare de veghe, de încordare și de spaimă a „ciutei”, dar jocul tinerii actrițe are, la rîndul lui, un fior de sensibilitate aparte, iar personajul nu are deloc vocația de victimă care plana asupra personajului original. Interpretări dintre acelea care „rămîn” realizează Margareta Pogonat și Petre Gheorghiu, în rolurile soților Micu, oameni de suflet și „de bine”, cu o generozitate sufletească nețarmurită, izvorită din adîncul ființei, tradusă prin gesturi și priviri mîngietoare. Mai este în spectacol Valeria Secu, memorabilă și ea în rolul Anei Anta, definindu-și personajul fără umbră de ostentație critică, dar dezvăluindu-i prin zîmbet și poză necovicitatea și erorile de caracter. Cit despre Mitică Popescu, în rolul lui Moceanu, ajunge să spună „astea-s din romane” și portretul ignobilului său personaj e perfect. Mai sînt în spectacol Dan Condurache, Cornelia Pavlović, buni actori, așa cum ne-au obișnuit, doar distribuția altui bun actor, Dragoș Pislaru, în rolul lui Octav, mi se pare discutabilă. Fe scurt, deci, am revăzut la Televiziune **Ciuta**, într-un spectacol „de actori”. E bine și așa...

Călin CĂLIMAN

Un spectacol „de actori”: **Ciuta**
nouă versiune telescenică de Ioana
(Margareta Pogonat, Dragoș Pislaru)

